

شاید بزرگ‌ترین حسن مستندساز بودن بنده این بوده که چون فضای تولید و برنامه‌ریزی تولید را از نزدیک می‌شناختم و با آن درگیر بودم این در فضای تولید شبکه و برنامه‌ریزی برای تولید در شبکه موثر بوده و باعث شده جریان تولید در شبکه نظم بهتری داشته باشد

سلیم غفوری در گفت‌وگو با قاب کوچک مطرح کرد:

تبدیل شبکه مستند به پایگاه اصلی مستندسازی کشور

شبکه مستند در دوره محمدسرافراز و با مدیریت امیر تاجیک، جانی تازه گرفت و با تغییرات فرمی و محتوایی به یک شبکه خوب و تخصصی تبدیل شد. در ادامه این روند سلیم غفوری بعد از تاجیک به مدیریت این شبکه منصوب شد و او هم روند خوب شبکه مستند را ادامه داد. سلیم غفوری که از جمله مستندسازان خوب ایران است در کارنامه‌اش آثاری مانند نسیم حیات، جنگ پنهان، پارسیان زنگبار، آسیایی‌ها به غزه می‌روند، قیام صحرا، اسرار زندان ابوسلیم و ... دیده می‌شود. البته او در کنار تولید مستند سابقه مدیریت تلویزیونی را نیز داراست و پیش از شبکه مستند در شبکه افق مشغول به کار بوده است. سراغ او رفتیم تا در مورد چشم‌انداز و شرایط شبکه مستند با او گفت‌وگو کنیم.

مخاطب هدف شبکه مستند چه کسانی هستند؟

شبکه مستند جزو شبکه‌های تخصصی است که به صورت تخصصی در حوزه سینمای مستند فعالیت می‌کند. طبعا هدف اولیه‌اش علاقه‌مندان به سیمای مستند است و کسانی که از رسانه به دنبال کسب اطلاعات بیشتر و آگاهی‌های بیشتر باشند. اما در سال‌های اخیر این جامعه هدف رشد کرده و بزرگ‌تر شده. علاقه‌مندان به سینمای مستند و علاقه‌مندان به کسب آگاهی‌ها و دانش از طریق فیلم‌های مستند بیشتر شده و گروه بیشتری از مردم شبکه مستند را می‌بینند. اگر منظور شما این است که مخاطب شبکه مستند به لحاظ سنی یا به لحاظ گروه خاصی از مردم باشد، نه چنین چیزی نیست. یعنی ما در گروه‌های سنی مختلف و در بین اقشار مختلف مخاطب داریم، اما طبعا مخاطبی که در رسانه به دنبال سرگرمی است شاید کمتر سراغ مستند برود.

چیزی که به نظر می‌رسد این است که برای مخاطب خاص و خیلی فرهیخته تولید محتوا می‌کنید در صورتی که مخاطب شبکه مستند عمومی است. مثلا نشنال جئوگرافیک را همه می‌بینند. نظرتان چیست؟ برای عام‌تر کردن مخاطب چه کارهایی کردید؟

این حرف شما که می‌گویید فقط قشر فرهیخته مستند می‌بینند شاید حرف دقیقی نباشد. مثلا مستندهای حیات‌وحش را قشر زیادی از مردم می‌بینند. در نظرسنجی‌هایی که در حدود یک سال و نیم گذشته انجام شد تقریبا باکس شبانگاهی مستند حیات‌وحش که هر شب ساعت یازده پخش می‌شود همیشه جزو پنج شش برنامه پر مخاطب سازمان بوده. دامنه مخاطب گسترده شده و این نشان می‌دهد که فقط این قشر فرهیخته نیستند که برنامه را می‌بینند، بلکه مخاطبش عمومی‌تر شده. بعضی مستندهای تاریخی مخاطب عام‌تر هستند یا بعضی مستندهای اجتماعی مخاطب عام‌تری دارند. اما طبعا بعضی مستندها هم مخاطب خاص دارد. بعضی مستندهای علمی و بعضی مستندهای پرتره خاص ممکن است مخاطب خاص‌تر داشته باشد. البته باید این را بپذیریم که بخشی از مستندها به دلیل این‌که فاقد عنصر سرگرمی به معنای مصطلحش هستند و آن جنبه سرگرمی صرف را ندارند مخاطبش هم خاص‌تر می‌شود. این به ذات مستند برمی‌گردد که دنبال اطلاعات دادن و آگاهی دادن است و جنبه سرگرمی کمتری دارد.

طبق آماری که اخیرا منتشر شد حیات‌وحش جزو پربیننده‌ترین‌ها بوده، تحلیل شما در این مورد چیست؟

دلایل مختلفی دارد. یکی این‌که به جدول پخش شبکه برمی‌گردد. جدول پخش شبکه به شکل ثابت، مشخص و طولانی‌مدت این برنامه را حفظ کرده. دوم این‌که این مستندها مستندهای به‌روز و باکیفیتی هستند. سوم این‌که به لحاظ تصویری جذابیت بصری دارند. اصطلاحا چشمنوازند و این چشمنوازی باعث می‌شود مخاطبی که شاید طی روز برنامه‌های دیگر را دیده شبانگاه که می‌نشیند پای تلویزیون و نیاز به آرامشی دارد از طریق این تصاویر بتواند تا حدی به آن آرامش برسد. به نظرم این دلایل بوده که باعث شده برنامه پرمخاطب‌تر باشد.

در دوره مدیریت شما در شبکه مستند خیلی جدی‌تر به تولید مستند توجه شده. هدف‌گذاری‌تان در تولید مستند چیست و قرار است سراغ چه ژانرهایی بروید؟

ما در تقسیم‌بندی موضوعی پنج اولویت را برای خودمان مشخص کردیم و گفتیم تولیدات‌مان بیشتر باید در این موضوعات باشد. مستندهای مرتبط با تاریخ انقلاب و تاریخ معاصر و دفاع مقدس و موضوعاتی از این قبیل. مستندهایی با موضوعات اجتماعی، کاهش آسیب‌های اجتماعی، رفتار جمعی، اخلاق اجتماعی و مستندهایی که ذیل مستند اجتماعی قرار می‌گیرند. مستندهایی با موضوع اقتصادی و کارآفرینی و تولید و کسب‌وکارها و تجربه‌های موفق در حیطه تولید، کارهایی که می‌تواند الگوی تولیدی باشد برای جوانان. موضوع بعدی‌مان معرفی ایران است. طبیعت ایران، محیط‌زیست، حیات‌وحش، جاذبه‌های گردشگری و تاریخی. آنچه ایران را در کلیت فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی به مخاطب معرفی کند و موضوع پنجم عرصه بین‌الملل است و مستندهایی که خارج از ایران و غرب را تحلیل کند، خاورمیانه را تحلیل کند، منطقه را بشناساند و تلاش کردیم بین این موضوعاتی که در حیطه تولید داریم تناسبی برقرار باشد تا رنگ‌آمیزی آن و تنوع موضوعی روی آنتن شبکه را شامل بشود و مخاطب با سلایق مختلف و علاقه‌مندی مختلف بتواند آن چیزی که دوست دارد را روی آنتن شبکه ببیند.

کمبودی که در شبکه مستند حس می‌شود کم بودن برنامه‌های تولیدی است. به اضافه مستند، دوران و... خیلی تعدادش کم است برنامه‌هایی که معرفی و تحلیل مستند باشند یا برنامه‌های آموزشی در حوزه مستند. به نظرتان دلیل این کم بودن تولیدات چیست؟

ما اساسا کمتر سمت برنامه‌سازی می‌رویم و بیشتر تلاش‌مان این است که مستند پخش کنیم. اگر ما شبکه مستند هستیم در ساختار هم باید به ساختار مستند وفادار بمانیم. در برنامه‌سازی در این دوران شاید همان برنامه به‌اضافه مستند و برنامه نردبان که خب یک برنامه تخصصی آموزشی است را داریم. این دو برنامه را داریم و سراغ برنامه‌سازی نرفتیم. بیشتر در تولید سراغ تولید مستند حرکت کردیم. خود مستند باید ارزش داشته باشد. نه این‌که ما بخواهیم گفت‌وگو اضافه بکنیم و حرف مستند در قالب گفت‌وگویی به مخاطب منتقل کنیم.

این به محدودیت بودجه هم برمی‌گردد؟

اگر منظورتان این است که نسبت تولید به تامین در شبکه کم است، بله این حرف درست است. ما به طور متوسط روزانه بیشتر از دو ساعت برنامه تولیدی نداریم و بقیه‌اش مستندهای داخلی و خارجی و بازپخش برنامه‌های قبلی است. دلیل جدی‌اش هم این است که به هر حال وضعیت بودجه‌ای در سازمان و شبکه به‌گونه‌ای نیست که بتوانیم بیشتر از این تولید داشته باشیم و نسبت تولید را بالاتر ببریم. شاید ایده‌آل‌ترش این باشد که ما در جدول پخش‌مان حداقل روزی چهار پنج ساعت برنامه تولیدی داشته باشیم که الان بیشتر از دو ساعت نیست و حالا امیدوارم به تدریج این نقیصه را مرتفع بکنیم و بودجه شبکه به حدی برسد که بتوانیم تولید را بالاتر ببریم.

یکی از برنامه‌های شبکه مستند که خیلی از آن استقبال شد «پرونده مستند» بود. آن برنامه دیگر پخش نمی‌شود، چرا؟

در سه ماه گذشته بخاطر مسائل کرونا تولید این اثر متوقف شده زیرا این کار با همکاری پلیس آگاهی تهران بزرگ انجام می‌شود. البته در حال حاضر مشکلات تولید مرتفع و مجددا پخش آن شروع شده. ادامه پخش هم به شرطی که موانع خارجی پیش نیاید ادامه خواهد داشت. همان‌طور که احتمالا دیده‌اید این برنامه پرونده‌های پلیسی - جنایی هفته را مستندسازی و بررسی می‌کند.

تعامل شبکه با مراکزی که مستند تولید می‌کنند چطور است؟ مثل خانه مستند انقلاب، روایت فتح و باشگاه فیلم سوره.

در این چند سالی که بنده اینجا بودم تعامل و همکاری بسیار نزدیکی با مراکز مستندسازی داشتیم. چه خانه مستند انقلاب اسلامی، چه روایت فتح، چه مرکز گسترش سینمای مستند و سایر مراکز مستندسازی تقریبا با همه تولیدات مشترک داشتیم. بخش اعظم آثار آنها را در شبکه پخش کردیم و در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی تولیدی با هم همکاری داشتیم. اساسا تلاش‌مان این بوده شبکه مستند را به جریان و پایگاه اصلی مستندسازی کشور تبدیل کنیم.

جایگاه مستندسازی شبکه مستند در تلویزیون

به هر حال مستند یکی از ساختارها و گونه‌های مهم برنامه‌سازی در همه شبکه‌های تلویزیونی در دنیا بوده و هست. بخش جدی از جدول پخش شبکه‌ها را مستند تشکیل می‌دهد. در تلویزیون خودمان هم همینطور است. الان در جدول پخش شبکه‌ها که می‌بینید بخشی از جدول پخش را مستند تشکیل می‌دهد که خب مخاطب و جذابیت‌های خودش را دارد. اساسا مستند که متکی بر واقعیت‌های عینی جامعه است، متکی بر اسناد واقعی است، تاثیرگذاری مضاعفی هم بر ذهن مخاطبان دارد. شبکه مستند به عنوان شبکه تخصصی مخاطب خودش را پیدا کرده و نظرسنجی‌های یکی دو سال اخیر کاملا موید این نکته هست که با این‌که شبکه مستند یک شبکه تخصصی است و از بعضی گونه‌های سرگرم‌کننده‌تر برنامه‌سازی محروم است، اما جایگاهش در نزد مخاطبان خوب است.